

согласовываться с целью системы высшего уровня. Аргументировано, что целью адвокатуры Украины должно быть обеспечение высоких стандартов оказания профессиональной правовой помощи. Сформулировано понятие адвокатуры как самоуправляемого института правовой системы, объединяющего адвокатов в рамках организационных форм адвокатской деятельности и самоуправления с целью обеспечения высоких стандартов оказания профессиональной правовой помощи.

Ключевые слова: *адвокат, цель, правовая природа, адвокатура, адвокатская деятельность, органы адвокатского самоуправления.*

Ivanitsky S.O. General issues of the legal profession

The article was held the scientific study of general issues of the organization of the legal profession. Was revealed the legal nature, purpose and concept of legal profession. It was proved, that the legal nature of the legal profession has a public-private character. The public element of the legal profession is reflected in the constitutional guarantees of the private structure for the implementation of important social functions, bringing to the implementation of the protection on purpose, recognizing the main subject of provision of free secondary legal aid and its payment at the expense of the state budget. Private element is reflected in the independent performance of the office of internal affairs (self-government), the financing needs of the self-governing bodies through membership fees. It has been proven that the purpose of the legal profession, first, does not coincide with the order of its elements or subsystems; secondly, determining a manner determined by them; thirdly, it should be consistent with the target of higher level. The goal should reflect the most significant social needs, interests and values, to be achievable by the means available, should have specific and different from the social purpose of legal institutions with similar objectives. It was argued that the purpose of advocacy of Ukraine should be to ensure high standards for the provision of professional legal assistance. It was formulated the concept of legal profession as a self-governing institute of the legal system, bringing together the lawyers within the organizational forms of legal activity and self-government with the aim of ensuring high standards for the provision of professional legal assistance.

Key words: *lawyer, purpose, legal nature, legal profession, legal profession, advocatory self-regulatory bodies.*

УДК 343.13

**Р.І. Мельник
Т.П. Чубко**

ПРОБЛЕМИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

У статті досліджено наукові підходи щодо розуміння змісту поняття «правовий режим», «спеціальний правовий режим». Особливу увагу приділено питанню обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального дискримінаційного правового режиму.

Ключові слова: *правовий режим, спеціальний правовий режим, права людини.*

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні відбуваються безпрецедентні події – окупація території АРК Російською Федерацією, проведення АТО в східних регіонах України. З огляду на це, особливого значення набувають проблеми правового забезпечення життєдіяльності громадян в умовах дії негативних чинників. У таких випадках усвідомленою необхідністю є запровадження особливого комплексного регулювання відповідних суспільних відносин, які потребують додаткового координування соціально-економічних процесів в умовах обмеження прав і свобод громадян – спеціального правового режиму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням забезпечення прав людини під час дії окремих правових режимів у юридичній літературі присвячена певна увага науковців. Окремі аспекти цієї проблематики розглядали такі правники, як С.С. Алексєєв, В.В. Бєлєвєв, Д.Д. Косєє, С.О. Магда, С.В. Пчєлінцєв та інші. Зазвичай об'єктом наукових досліджень виступали правові режими окремих галузей права, об'єкти таких правових режимів, зміна форм і методів державного управління в умовах дії правових режимів. Водночас аспекту забезпечення прав людини в умовах дії спеціального правового режиму приділялася недостатня увага.

Формування цілей. З огляду на викладене, метою статті є дослідження підходів щодо розуміння змісту поняття «спеціальний правовий режим» та обмеження прав людини в умовах його дії.

Виклад основного матеріалу. Правовий режим є складним, багатограним правовим явищем, що полягає у специфічному комплексі прийомів і засобів регулювання. Він закріплений нормативно й тісно пов'язаний з відповідно режимно-функціональною групою суспільних відносин – власним предметом правового регулювання [1, с. 16]. У юридичній літературі під поняттям «правовий режим» традиційно розуміють певний порядок правового регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених для його здійснення способів, методів та типів правового регулювання [2, с. 25–29; 3, с. 217].

Водночас слід мати на увазі, що кожен правовий режим має різноманітні правові засоби (тому він не зводиться до типів регулювання), а головне – слід урахувувати основні змістовні аспекти категорії «режим», у тому числі те, що правовий режим виражає ступінь жорсткості юридичного регулювання, наявність відомих обмежень або пільг, допустимий рівень активності суб'єктів, межі їх правової самостійності. Саме тому при розгляді правових питань ми зазвичай говоримо, наприклад, про загальні або пільгові правові режими [4].

Д.Д. Косєє зазначає, що крім елементів механізму правового регулювання (норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації прав та обов'язків, правозастосування), у межах яких здійснюється право-

вий режим, структура останнього включає такі складові, як суб'єкти, їх правові статуси, об'єкти, методи взаємодії конкретних видів суб'єктів з об'єктами, систему гарантій (насамперед юридичну відповідальність за порушення режиму). Для правового режиму найважливіше значення мають такі умови, як час, простір, коло осіб, на яких він поширюється. У будь-якому режимі є ці три компоненти змісту. Фактично правовий режим стає особливим правовим інструментом законодавця при формуванні правової системи України [4].

У результаті системного аналізу різноманітних джерел можна виділити певні види правових режимів. Зокрема виділяють загальні та спеціальні правові режими. Суть загального полягає в тому, що встановлюваний ним порядок регулювання поширюється на всі суб'єкти права, які перебувають у сфері правового регулювання. Він охоплює й загально-дозволений, і дозвільний режими в цілому. Якщо ж нормою права буде встановлено інше, але в той же час однакове коло суб'єктивних прав і юридичних обов'язків різних суб'єктів права відносно одного й того ж об'єкта правового регулювання, то виникає новий вид правового режиму – спеціальний правовий режим. Таким чином, можна говорити, що цей режим, як особливий порядок правового регулювання певних суспільних відносин, який установається стосовно конкретного кола об'єктів або сфери їх діяльності та який відрізняється від загального режиму, пільговою або обмежувальною спрямованістю регулювання, що обумовлена публічним інтересом, який виявляється в усіх елементах його механізму, зокрема через гарантії, пільги, форми державної підтримки, обмеження, заборони й додаткові підстави юридичної відповідальності [5, с. 12; 6, с. 86].

На думку Н. І. Матузова та А. В. Малько, якщо спеціальний правовий режим обтяжує загальний правовий режим будь-якими додатковими обов'язками (тобто стане більш імперативним), варто вести мову про обмежувальний (дискримінаційний) режим [7, с. 14].

На наш погляд, про спеціальні дискримінаційні правові режими йдеться в законах, які пов'язані з надзвичайними ситуаціями різного характеру, зокрема «Про правовий режим воєнного стану», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про прикордонний режим» тощо.

Законом України від 12 серпня 2014 року № 1630-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції» чинний Кримінальний процесуальний кодекс України доповнено новою статтею 615 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, над-

звичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції». Вона встановлює особливий правовий режим досудового розслідування, який передбачає, що повноваження слідчих суддів, передбачені чинним Кримінальним процесуальним кодексом, тимчасово передаються відповідним прокурорам, які набувають додаткові процесуальні права.

Дискримінаційність спеціального (особливого) правового режиму перш за все проявляється в обмеженні прав і свобод людини, тобто визначені законодавством меж здійснення людиною своїх прав і свобод, що виражаються у встановленні певних заборон, які носять виключно тимчасовий характер і застосовуються з метою усунення тих обставин, що спричинили введення особливого режиму [8, с. 14].

З огляду на це, регламентований Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII особливий правовий режим не є дискримінаційним, оскільки носить не обмежувальний, а забезпечувальний характер.

Найбільш рельєфно правові обмеження проявляються в умовах дії режиму надзвичайного стану. У юридичній літературі виділяють такі ознаки обмежень, що застосовуються в умовах надзвичайного стану будь-якої генези.

По-перше, обмеження становлять собою певні юридичні та фактичні наслідки у вигляді «незручних» умов для здійснення правових інтересів відповідних суб'єктів (фізичних та юридичних осіб), права і свободи яких обмежуються за одночасного задоволення «правових інтересів» суб'єкта владних повноважень, що запровадив такі обмеження, або інтересів третьої сторони, яка зацікавлена в запровадженні таких обмежень.

По-друге, у будь-якому разі обмеження завжди становлять собою зменшення «вільної» (тобто дозволеної нормами права) поведінки (дій). Наприклад, в умовах дії режиму надзвичайного стану можуть бути застосовані такі заходи, як особливий режим в'їзду та виїзду; обмеження свободи пересування; заборона проведення зборів, мітингів, демонстрацій, та інших масових зборів, запровадження комендантської години, запровадження цензури; установа карантину та проведення інших обов'язкових санітарних та протиепідемічних заходів; заборона проведення виборів у представницькі органи влади та інші. Законодавець розширює компетенцію апарату управління, надає йому додаткові повноваження щодо обмеження прав громадян та організацій.

По-третє, обмеження, що запроваджуються у зв'язку з виникненням надзвичайних ситуацій, завжди мають установлені нормами права (законом) межі їх реалізації, зокрема:

- просторові - запроваджуються на певній території, яка має бути визначена у відповідному акті (указі Президента, рішенні парламенту країни, Уряді тощо);

- тимчасові - запроваджуються в умовах виникнення надзвичайної ситуації, в обов'язковому порядку мусять мати строк дії, що також визначається в рішенні уповноваженого суб'єкта. Так, Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» чітко визначає строки дії обмежень, що запроваджуються, а саме: 30 та 60 діб (залежно від території дії режиму). Також зазначений Закон передбачає можливість продовження дії таких обмежень до 30 діб. Тобто загальний строк дії обмежень складає 90 діб. Однак ст. 7 Закону не містить положення, яке стосується кількості разів продовження дії режиму надзвичайного стану, а отже, і максимального строку дії таких обмежень. Це питання є актуальним, оскільки необмежений строк дії обмежень, що застосовуються в умовах дії режиму надзвичайного стану, перетворює їх з тимчасових на повсякденні щодо «стану» суспільства та держави в цілому [9].

Зауважимо, що первинну легалізацію режим надзвичайного стану отримав у Конституції України, норми якої також закріплюють загальні положення й принципи функціонування інституту надзвичайного стану, принцип недоторканості загальних прав і свобод (ч. 2 ст. 64), підстави обмеження прав і свобод (ч. 1, ст. 64). При цьому конституційно-правове регулювання обмеження прав людини має вичерпні правові параметри, які не можуть розширюватися в довільному порядку й мають дискретний характер. Обмеження прав людини може бути: 1) загальним; 2) конкретно-індивідуальним. У першому випадку обмеження прав людини є наслідком настання певного правового режиму чи стану, пов'язаного з потребами захисту національної безпеки й оборони [10].

Зокрема, стаття 64 Конституції України проголошує, що конституційні права та свободи людини й громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть установлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені такі права і свободи, як рівність перед законом (ст. 24), право на громадянство (ст. 25), право на життя (ст. 27), право на повагу гідності (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), право на звернення (ст. 40), право на житло (ст. 47), право на вільність згоди жінки та чоловіка на укладання шлюбу (ст. 51), рівність дітей у своїх правах (ст. 52), право на звернення до суду для захисту своїх прав та свобод (ст. 55), знати свої права та обов'язки (ст. 57), право на правову допомогу (ст. 59), ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази

(ст. 60), ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61).

У зв'язку з цим варто повернутися до вже згаданого Закону України від 12 серпня 2014 року № 1630-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції», яким було запроваджено інститут превентивного затримання. Зокрема, Стаття 15-1 Закону передбачає можливість здійснення превентивного затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, установлюючи граничний строк превентивного затримання 30 діб. Зазначене затримання здійснюється без ухвали слідчого судді, суду.

Наведені положення прямо суперечать статті 29 Конституції України, у якій проголошено, що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду. Крім того, у частині 2 статті 29 Конституції України чітко визначено сімдесяти двох годинний строк, протягом якого суд має перевірити законність тримання особи під вартою як тимчасового запобіжного заходу. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом зазначеного строку з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. При цьому, відповідно до статті 64 Конституції України права і свободи, передбачені статтею 29 Конституції України не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану [11, с. 133–136].

21 травня 2015 року Верховна Рада України прийняла постанову «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські й політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод», тим самим визнавши протиправність та одночасно легітимізувавши дискримінаційні процедури обмеження права на свободу на особисту недоторканність, запроваджені всупереч положень зазначених міжнародно-правових актів. Крім того, це дозволило Україні тимчасово вийти з-під юрисдикції Європейського суду. Водночас питання щодо конституційності законів, прийнятих 12 серпня 2014 року, залишається актуальним.

По-четверте, правомірне обмеження в умовах виникнення надзвичайних ситуацій установлюється лише відповідним уповноваженим суб'єктом з дотриманням процедури, що визначена в нормативно-правових актах (законах). Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 січня 2015 року № 47-р з метою координації дій державних органів, спрямованих на забезпечення захисту населення, території та майна, функціонування єдиної державної системи цивільного захисту для подолання наслідків надзвичайної ситуації державного рівня соціального та воєнного характеру, яку спричинили загострення ситуації на деяких територіях України, запро-

за вчинення терористичних актів, та відповідно до статті 14 Кодексу цивільного захисту України, на території Донецької та Луганської області було встановлено режим надзвичайної ситуації. На решті території країни, у зв'язку з наявними загрозами, згідно зі статтею 13 КЦЗ України запроваджено режим підвищеної готовності.

Акцентуємо, що на відміну від режиму надзвичайного стану, в умовах режимів надзвичайної ситуації та підвищеної готовності відсутні обмеження прав і свобод громадян. Зазначені режими спрямовані на забезпечення функціонування державних органів в умовах надзвичайної ситуації.

По-п'яте, обмеження, що застосовується в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, завжди пов'язане з розширенням компетенції органів державної влади, що відповідальні за ліквідацію негативних наслідків надзвичайної ситуації [9].

Режим надзвичайного стану характеризується істотною зміною правового статусу суб'єктів правовідносин. При цьому компетенція органів державної влади розширюється, в основному за рахунок обмеження прав і свобод громадян та юридичних осіб. Наприклад, в умовах дії режиму надзвичайного стану можуть бути застосовані такі заходи, як: особливий режим в'їзду та виїзду; обмеження свободи пересування; заборона проведення зборів, мітингів, демонстрацій, та інших масових зборів, запровадження комендантської години, запровадження цензури; установлення карантину та проведення інших обов'язкових санітарних та протиепідемічних заходів; заборона проведення виборів у представницькі органи влади та інші. Законодавець розширює компетенцію апарату управління, надає йому додаткові повноваження щодо обмеження прав громадян та організацій. Режим надзвичайного стану істотно розширює дозвольний тип правового регулювання дій фізичних та юридичних осіб щодо здійснення їх прав і свобод. Апарату управління надаються повноваження обмежувати або забороняти реалізацію окремих конституційних прав, які у звичайних умовах регулюються в загальнодозвольному порядку. Завдяки переорієнтації типів правового регулювання досягається найбільш ефективна можливість контролювати ситуацію. Громадяни повинні діяти так, як необхідно у конкретний кризовий момент – дозволено все, що прямо дозволено законом [12, с. 84]. Тут ми безпосередньо стикаємося з державним примусом.

З урахуванням викладеного, варто погодитися з О.В. Скрипнюком, що обмеження прав і свобод людини – це передбачений Конституцією та законами України режим тимчасового загального або конкретно-індивідуального призупинення чи звуження обсягу визначених і гарантованих Основним Законом прав і свобод в інтересах забезпечення прав інших людей, а також забезпечення національної безпеки й оборони України [10].

Категорію «обмеження прав людини» необхідно відрізнити від категорії «порушення прав людини», оскільки обмеження, на відміну від порушення може мати як законний, так і протизаконний характер. Водночас порушення завжди перебуває поза межами дозволеного та тягне за собою юридичну відповідальність. Ураховуючи соціальну цінність прав людини та значущість їхнього дотримання для суспільства, більшість таких прав поставлені під охорони кримінального закону.

Висновки. Оскільки сутність будь-якого правового режиму не можна розглядати поза межами суспільних та державних інтересів, обумовлених такими базовими поняттями як громадська та державна безпека, упровадження спеціальних правових режимів дискримінаційного характеру, які легалізують обмеження прав та свобод людини, варто розглядати в контексті «меншого зла», заподіяння якого свідомо санкціонується суспільством. Водночас жоден суспільний інтерес не може виправдати обмеження таких природних прав людини як життя та свобода, адже їх непорушність є запорукою існування правової держави.

Використані джерела:

1. Настюк В. Я. Адміністративно-правові режими в Україні : монографія / В. Я. Настюк, В. В. Белєвцева. – Х. : Право, 2009. – 128 с.
2. Коссе Д. Д. Значення та сутність правового режиму в правовій системі України / Д. Д. Коссе // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 25–29.
3. Загальна теорія держави і права : [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 584 с.
4. Коссе Д. Д. Правовий режим та механізм правового регулювання: ознаки та співвідношення [Електронний ресурс] / Д. Д. Коссе. – Режим доступу : adnuk.info/statti/249-tioriu-a-gov/3468-2010-01-20-23-17-44.html.
5. Крупа Л. К вопросу о юридическом содержании понятия специальный правовой режим / Л. К. Крупа // Господарське право. – 2001. – № 2. – С. 12.
6. Таран Л. В. Специальный правовой режим предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах Украины (комплексное исследование) / Л. В. Таран – Х. : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2004. – С. 86.
7. Матузов Н. И. Правовые режимы: понятие и виды / Н. И. Матузов, А. В. Малько // Право и политика: Современные проблемы и развитие. – Воронеж, 1996. – Вып. 4. – С. 14.
8. Колінко Я. А. Надзвичайний стан як особливий державно-правовий режим: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец.12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Я. А. Колінко. – Х., 2011. – 20 с.
9. Басов А. В. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття «обмеження» [Електронний ресурс] / А. В. Басов, Ю. Ю. Басова. – Режим доступу :

<http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/381-teoretyk-o-pravovyi-analiz-vyznachennia-poniattia-obmezhenia-basov-a-v-basova-yu-yu>.

10. Скрипнюк О. В. Конституційно-правове регулювання обмеження прав і свобод людини й громадянина в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Скрипнюк. – Режим доступу : <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2011/3/Skrupniuk.pdf>.

11. Мельник Р. Нормативно-правовий аспект обмеження свободи та особистої недоторканності в умовах проведення антитерористичної операції / Р. Мельник // Державна політика у сфері протидії тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для України: збірник матеріалів Інтернет-конференції (Київ, 25 червня 2015 року). – К. : Національна академія прокуратури України; Міжвідомчий науково-дослідний центр із проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки й оборони України, 2015. – 225 с. – С.133–136.

12. Басов А. В. Права природа норм режиму надзвичайного стану: теоретико-правовий аспект / А. В. Басов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – Том 20 (59). – 2007. – № 2. – С. 84.

Мельник Р.И., Чубко Т.П. Проблемы ограничения прав и свобод человека в условиях специального правового режима

В статье исследуются научные подходы к пониманию содержания понятия «правовой режим», «специальный правовой режим». Особое внимание уделено вопросу ограничения прав и свобод человека в условиях действия специального дискриминационного правового режима.

Ключевые слова: *правовой режим, специальный правовой режим, права человека.*

Melnyk R.I., Chubko T.P. Problems of restricted rights and freedoms in conditions of specific legal regime

Recently, Ukraine faces unprecedented events - the occupation of the Crimea by the Russian Federation, antiterrorist operation in the Eastern Ukraine.

Taking this into account, the task of ensuring the human rights and freedoms on such territories becomes more urgent.

The difficulties in the economy and social life lead to imperfections common approach to regulation of relations groups.

In such cases, legal regime is the most effective concept.

It is implemented through the establishment of a special complex regulation of certain social relations that require immediate coordination of economic processes, the protection of human rights.

Typically, the regime regulates relations that are difficult to «fit» into a separate branch of law, and combines various methods of legal regulation. For this reason, the article examines approaches to the understanding of what constitutes «legal regime» and human rights under such a regime.

The results obtained are defined in the conclusions.

Namely, since the essence of any legal regime can not be considered outside the social and public interest due to such basic concepts as public and state security, implementation of special discriminatory legal regimes that legalize the restriction of rights and freedoms should be considered in the context of «lesser evil» which intentionally causing sanctioned by society.

However, no public interest can not justify and restrictions of the rights of life and liberty, because they are the key to the existence of the rule of law.

Key words: *legal regime; special legal regime; human rights.*

УДК 342.84

К.О. Павшук

ЗАХИСТ ВИБОРЧИХ ПРАВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2015 р. : ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИБОРЧИХ СПОРІВ

У статті розглянуто загальну характеристику виборчих спорів на місцевих виборах 2015 р. в Україні. Проаналізовано характер, предмет та суб'єкти виборчих спорів у цей період. З'ясовано їх новели та специфічні ознаки, що їм притаманні. Установлено основні причини виникнення виборчих конфліктів. Досліджено практику адміністративних судів та судів загальної юрисдикції в період проведення місцевих виборів.

Ключові слова: *захист виборчих прав, виборчі спори, предмет виборчих спорів, місцеві вибори, внутрішньо переміщені особи, гендерна квота.*

Постановка проблеми. Сьогодні ні в кого не викликає сумнівів важливість реалізації виборчих прав громадян як конституційної можливості кожного впливати на перебіг політичних процесів, механізмами демократії здійснювати контроль за діяльністю державних інституцій. Разом з тим, для забезпечення його безперешкодної реалізації Конституцією України та законодавством встановлено низку інституційних та процедурних гарантій, без яких це конституційне право може перетворитися на фікцію. Ідеться, зокрема, про можливість судового захисту виборчих прав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структуру, динаміку та окремі категорії виборчих спорів, їх предмет та суб'єкти, національні та європейські стандарти оскарження порушень виборчого законодавства досліджували представники різних галузей права та юристи-практики. Серед них Ю. Барабаш, Ф. Веніславський, В. Галайчук, С. Кальченко, В. Колісник, П. Любченко, М. Смокович та інші.

Формування цілей. Не можна не погодитися з думкою вчених про те, що судова практика щодо виборчих спорів є своєрідним відображенням багатьох якісних ознак процесів демократизації українського суспільства, які стосуються і розвитку відповідного законодавства, і формування виборчих практик політичних сил, і трансформацій електоральної активності населення [1, с. 10]. Фактично, ці три показники зазнають суттєвих змін з кожною виборчою кампанією, а значить потребують дослідження, осмис-